

M1K4S8

12. અપંગનાં ઓજસ

કુમારપાળ દેસાઈ

નાનકડા અપંગ કિશોર વોલ્ટરના લકવાની અસરવાળા પગ સારા થવાની આશા દાક્તરોએ છોડી દીધી હતી, છતાં વોલ્ટરે સતત પ્રયત્ન અને મક્કમ નિર્ધારથી ઊંચા કૂદકાનો વિશ્વવિક્રમ કેવી રીતે સ્થાપ્યો, એની પ્રેરણાદાયી વાત આપણને આ પાઠમાંથી જાણવા મળે છે.

નવ વર્ષની નાની ઉંમરે એને બાળલકવાના રોગે ઘેરી લીધો હતો. લકવાના રોગનો હુમલો એવો તો થયો હતો કે એના શરીરનો એકેય સ્નાયુ એ જાતે હલાવી-ચલાવી શકતો નહોતો. સ્નાયુ પરનો એનો કાબૂ ચાલ્યો ગયો હતો. હાથ-પગ કામ કરતા બંધ થઈ ગયા હતા. એણે પોતાના સ્નાયુઓને ફરી જીવંત કરવા ભારે પુરુષાર્થ આદર્યો. એ સતત મહેનત કરે, કસરત કરે. એણે પાણીમાં કસરત કરવાની પણ શરૂઆત કરી. એમાં વારંવાર થાકી જાય, ક્યારેક પડી જાય, પણ હાર ખાવાની વાત નહિ.

ધીરે ધીરે એ લકવાની ઘેરી અસરમાંથી બહાર આવ્યો, પણ એના બંને પગ હજી નિષ્ક્રિય હતા. ઊછળવા, કૂદવા અને રમવાની આ ઉંમરમાં એ આપમેળે ઊભોય રહી શકતો નહિ. દાક્તરોએ વધુ સુધારાની આશા છોડી દીધી હતી. એમણે કહ્યું કે આ બાળક કદીયે જાતે પગ હલાવી-ચલાવી શકશે નહિ. લાકડાની ઘોડી કે ‘બ્લીલચેર’(પૈડાંવાળી ખુરશી)ને સહારે જ જિંદગીભર ચલાવવું પડશે.

આ છોકરો નિરાશ ન થયો એના અંતરમાં તો ઊડે ઊડે એક આશા ચમકતી હતી.

એણે પોતાના નિશ્ચેતન પગ પર હળવેથી ટપલી મારી અને બોલ્યો : “મારા શાંત મૂંગા દોસ્તો ! એ વિશ્વાસ રાખજો કે એક દિવસ ચાલી શકશો, દોડી શકશો, જાત જાતના કૂદકા ચલાવી શકશો. અરે ! આકાશને આંબી જઈએ એવા ઊંચામાં ઊંચા કૂદકા પણ મારી શકશો. પણ મારા મિત્રો,

ત્યાં સુધી તમે હિંમત હારશો નહિ. હુંય હિંમત નહિ હારું.”

જોશભેર આટલું બોલતાં બોલતાં તો નાનકડો વોલ્ટર પોતાનું સમતોલપણું ગુમાવીને એકાએક પથારીમાં ઢળી પડ્યો.

વોલ્ટરની આ વાતચીત સાંભળીને એની માતા દોડીને આવી. એણે પૂછ્યું : “બેટા, તું કોની સાથે વાત કરતો હતો ?”

“મા મારા પગ સાથે.”

“પગ સાથે ? પગ તે કંઈ સાંભળતા હશે ?”

“હા મા, મારા પગ ભલે ચાલે નહિ, પણ સાંભળે તો ખરા !”

“એમ ! તો તેં એને શું કહ્યું ?” માતાએ આતુરતાથી પૂછ્યું.

વોલ્ટરે કહ્યું, “મા, મેં એને કહ્યું કે તમે મૂંઝાશો નહિ, ગભરાશો નહિ, સહેજે હિંમત હારશો નહિ, આજ ભલે તમે ચાલી શકતા ન હો, પણ એક દિવસ આપણે જરૂર ઊંચામાં ઊંચા કૂદકા લગાવી શકીશું.”

“શાબાશ બેટા, શાબાશ ! તું જરૂર કૂદકા લગાવી શકીશ. તું જરૂર સહુની માફક દોડી શકીશ. જો તું હિંમત નહિ હારે, તો તું જે ધારીશ તે કરી શકીશ.”

વોલ્ટરની માતા પોતાના અપંગ બનેલા પુત્રની હિંમતને બરાબર જગાડતી રહેતી. પોતાના પુત્રમાં સહેજે નિરાશા ન આવે તે માટે સતત પ્રોત્સાહન આપતી. એને દિલમાં શ્રદ્ધા રાખવાનું કહેતી, સાથોસાથ પગ પર માલિશના અને દાક્તરી સારવારના બીજા ઉપચારો તો કર્યા જ કરતી.

એકવાર વોલ્ટરના બોમાન્ટ નગરમાં ઊંચા કૂદકાની એક હરીફાઈ ગોઠવાઈ. નાનકડા વોલ્ટરને આ હરીફાઈ જોવાનું મન થયું. લાકડાની ઘોડીના સહારે એ મેદાન પર ગયો.

મેદાનમાં ચારેબાજુ છોકરાઓ ધૂમતા હતા. જુદી જુદી જગ્યાએ જુદા જુદા પ્રકારની હરીફાઈઓ ચાલતી હતી. ક્યાંક ખેલાડીઓ દોડમાં ભાગ લઈ રહ્યા હતા, ક્યાંક ઊંચા કૂદકાની રમત ચાલતી હતી, તો ક્યાંક વાંસકૂદકાની રમત રમાતી હતી. વોલ્ટર ઊંચા કૂદકાના વિભાગમાં જઈને બેઠો.

બે લાકડીઓ પર એક વાંસ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ખેલાડી દોડીને આવતો, વાંસની નજીક આવીને એ પગની ઠેક લગાવતો અને હવામાં તરતો હોય એમ વાંસને ઓળંગી જતો.

વોલ્ટર રસપૂર્વક હરીફાઈ જોઈ રહ્યો હતો. એને થયું : ‘લાવ, હું પણ કૂદકો લગાવું.’ પણ પોતાના

સહેજે હાલી-ચાલી ન શકતા પગ પર એની નજર પડી. બાજુમાં પડેલી લાકડાની ઘોડી એણે જોઈ. એ નિરાશ થયો.

જ્યાં જાતે ચલાતુંય નથી, ત્યાં વળી આવો અને આટલો ઊંચો કૂદકો મારવાની વાત કેવી ? પણ ત્યાં તો એને એની માતાના શબ્દો યાદ આવ્યા : ‘જો તું હિંમત નહિ હારે, તો તું જે ધારીશ તે કરી શકીશ.’

વૉલ્ટર આનંદથી રમત જોવા લાગ્યો. એવામાં એક છોકરાએ કમાલ કરી. એણે સહુથી ઊંચો કૂદકો લગાવ્યો. અગાઉનો વિક્રમ તોડી નાખ્યો. તાળીઓના ગડગડાટથી સહુએ એને વધાવી લીધો. એ વિજેતાનું ઈનામ મેળવી ગયો. વૉલ્ટર પણ બેઠો બેઠો જોશભેર તાળીઓ પાડતો હતો. ઈનામ મેળવીને પાછા ફરતા છોકરાને એણે જોયો. એ બરાબર એના જેટલી જ ઉંમરનો હતો.

વૉલ્ટરને થયું : ‘હું પણ એક દિવસ ચાલીશ, પછી કૂદકા લગાવીશ. એક દિવસ એવોય આવશે કે હું આ પગથી દુનિયાભરમાં ઊંચામાં ઊંચો કૂદકો લગાવીશ. અરે ! હું તો વિશ્વવિક્રમ સ્થાપીશ.’

વૉલ્ટર અપંગ હતો, પણ એનો નિર્ધાર અડગ હતો. એનું તન અપંગ હતું, પણ મન અડીખમ હતું. શરીર નિર્બળ હતું, પણ એનો સંકલ્પ ઘણો બળવાન હતો. એના હૈયામાં એક શ્રદ્ધા હતી : ‘મારું શરીર આજે ભલે અપંગ હોય, પણ એક દિવસ એવો આવશે કે વિશ્વનો કોઈ ખેલાડી મારી બરાબરી કરી શકશે નહિ.’

મહેનત કરવામાં વૉલ્ટરે કશું બાકી રાખ્યું નહિ. દાક્તરની નાનામાં નાની સૂચનાનો પૂરેપૂરો અમલ કરતો હતો. એ ધીરે ધીરે કમર સુધીના કેલિપર્સ પહેરીને ચાલવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. પછી એણે કમરમાંથી પટ્ટો કાઢી નાખ્યો. પછી ઢીંચણ પરનો પટ્ટો કાઢી નાખ્યો. છેલ્લે તો પગના પંજા માટે જ કેલિપર્સનો ઉપયોગ કરવો પડતો. ધીરે ધીરે સ્નાયુઓ મજબૂત થતાં એ કશાનીય સહાય વગર ચાલવા લાગ્યો. આમ કરવા જતાં ઘણી વાર એ પડી જતો, પણ હિંમતભેર ફરી ઊભો થઈ જતો. ધીરે ધીરે વૉલ્ટર બરાબર ચાલવા લાગ્યો. એની માતાએ રોપેલી શ્રદ્ધા સાકાર બનવા માંડી. મનોબળના સહારે વૉલ્ટરે એક અદ્ભુત સિદ્ધિ મેળવી. ખુદ દાક્તરો પણ મોંમાં આંગળાં નાખી ગયા. પણ વૉલ્ટરની ઈચ્છા હજી અધૂરી હતી. એની ઈચ્છા તો ઊંચા કૂદકાની સ્પર્ધામાં વિશ્વવિજેતા બનવાની હતી.

એના શરીરમાં તાકાત આવતી ગઈ. સ્નાયુઓ ચેતનવંતા બનવા લાગ્યા. ધીમે ધીમે એ દોડવા લાગ્યો અને આખરે ઊંચો કૂદકો લગાવવા માંડ્યો. ઊંચા કૂદકામાં પહેલાં ધીમેથી દોડ શરૂ કરવાની

હોય, પછી ઝડપથી દોડવાનું હોય અને એ પછી પગની ઠેકથી ઊંચો કૂદકો લગાવવાનો હોય. અન્ય રમતો કરતાં આ રમતમાં પગની તાકાતની વધારે કસોટી થાય.

વૉલ્ટર ધીમે ધીમે આ બધી કળામાં પારંગત બન્યો. વધુ ને વધુ ઊંચે કૂદવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. એના બોમાન્ટ નગરની સ્પર્ધાઓમાં એ મોખરે રહ્યો. ટેક્સાસ રાજ્યની સ્પર્ધામાં એણે વિક્રમો સ્થાપ્યા.

એની કાબેલિયત જોઈને એના દેશે એને ઓલિમ્પિક સ્પર્ધામાં ભાગ લેવા મોકલ્યો. ફિનલેન્ડ દેશના હેલસિંકી શહેરમાં પંદરમી ઓલિમ્પિક સ્પર્ધા યોજાઈ. આમાં જુદા જુદા દેશોના ઘણા હરીફોએ ભાગ લીધો. અમેરિકા તરફથી એકવીસ વર્ષનો વૉલ્ટર પણ મેદાને પડ્યો હતો. ઓલિમ્પિક એટલે જગતનો સૌથી મોટો રમતોત્સવ. આમાં ઠેર ઠેરથી ખેલાડીઓ આવે. ઓલિમ્પિકમાં વિજય મેળવવો તે ખેલાડીના જીવનની સૌથી મોટી ઇચ્છા હોય છે.

ઊંચા કૂદકાની સ્પર્ધા માટે વૉલ્ટર મેદાન પર આવ્યો. 2 મીટર અને 5 સેન્ટિમીટરની ઊંચાઈ ધરાવતા વૉલ્ટર જેટલો ઊંચો એનો કોઈ હરીફ ન હતો. જગતના યુનંદા હરીફો એની સામે ખડા હતા. વૉલ્ટરનો તો સિદ્ધાંત હતો કે કદીય હતાશ થઈને કામ છોડવું નહિ, કામ પાર પાડીને જ અટકવું. વૉલ્ટરે કશાય સાધનની સહાય વિના દોડીને ઊંચો કૂદકો લગાવ્યો.

પરિણામ જાહેર થયું. વૉલ્ટર ડેવિસ પ્રથમ આવ્યો. એટલું તો ઠીક, પણ એણે 2 મીટર અને 4 સેન્ટિમીટર જેટલો ઊંચો કૂદકો લગાવીને ઓલિમ્પિક સ્પર્ધામાં નવો વિક્રમ સ્થાપ્યો.

આ પંદરમી ઓલિમ્પિક સ્પર્ધાના પહેલા જ દિવસે પ્રથમ ઓલિમ્પિક વિક્રમ સ્થાપનાર વૉલ્ટર ડેવિસ બન્યો. એને સુવર્ણચંદ્રક મળ્યો. તાળીઓના ગડગડાટથી વાતાવરણ ભરાઈ ગયું. વૉલ્ટરની સિદ્ધિ રમતની દુનિયામાં માન પામી. એનો પુરુષાર્થ લોકોનાં દિલમાં આદર પામ્યો. આ સિદ્ધિ પછી પણ વૉલ્ટર ડેવિસે આનાથી પણ ઊંચા કૂદકા લગાવ્યા. એક બિનસત્તાવાર સ્પર્ધામાં તો એણે 2 મીટર અને 13.5 સેન્ટિમીટરનો ઊંચો કૂદકો લગાવ્યો હતો.

વૉલ્ટર જીવન અને રમતના મેદાનનો સાચો વિજેતા બન્યો. જે વૉલ્ટરને માટે દાક્તરોએ કહ્યું હતું કે એ કદી પણ જાતે પોતાના પગ હલાવી-ચલાવી શકશે નહિ, એ વૉલ્ટર મન અને તનની તાકાતથી જગતમાં ઊંચામાં ઊંચો કૂદકો લગાવનારો માનવી બન્યો. એણે બતાવ્યું કે અપંગ અથવા અશક્ત એ લાચાર કે અસહાય નથી. એ હિંમત ન હારે તો ધારે તે કરી શકે છે.

શબ્દસમજૂતી

ઓજસ માણસના વિશેષ કે ખાસ ગુણ, બળ, પ્રતિભા, તેજ **નિષ્ક્રિય** ક્રિયારહિત, ક્રિયા ન કરતું હોય તેવું **નિર્ધાર** અગાઉથી ધારેલું, નિર્ણય **કેલિપર્સ** લકવાના દર્દીએ આધાર માટે પહેરવું પડતું સાધન **પારંગત** હોશિયાર, પ્રવીણ **ઓલિમ્પિક** દર ચાર વર્ષે યોજાતો વિશ્વ રમતોત્સવ **વિક્રમ** કોઈ પણ સ્પર્ધાત્મક ક્ષેત્રમાં નોંધાયેલી મહત્તમ સિદ્ધિ **પુરુષાર્થ** ઉદ્યમ, મહેનત

રૂઢિપ્રયોગ

મોંમાં આંગળાં નાખવાં - ખૂબ આશ્ચર્ય પામવું

ભાષાસજ્જતા

- જોડાક્ષરવાળા શબ્દોમાં જોડાક્ષર પૂર્વે ‘ઈ-ઉ’ હ્રસ્વ છે તે જુઓ :

નિષ્ક્રિય	_____	વિશ્વવિક્રમ	_____	ઉત્સુક	_____
સિદ્ધિ	_____	ઓલિમ્પિક	_____	જુસ્સો	_____

સ્વાધ્યાય

- નીચેના દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં લખો :

- (1) વોલ્ટરના શરીર પર લકવાની શી અસર થઈ ?
- (2) દાક્તરોએ વોલ્ટરના રોગ વિશે શો અભિપ્રાય આપ્યો ?
- (3) વોલ્ટરે એના પગને શું કહ્યું ?
- (4) માતાએ પુત્રને શી પ્રેરણા આપી ?
- (5) ઊંચા કૂદકાની સ્પર્ધા જોઈ વોલ્ટરે શો સંકલ્પ કર્યો ?
- (6) ઓલિમ્પિક સ્પર્ધામાં વોલ્ટરને કઈ સિદ્ધિ મળી ?

- નીચેનાં વાક્યો કોણ બોલે છે અને કોને કહે છે તે લખો :

- (1) “પગ સાથે ? પગ તે કંઈ સાંભળતા હશે ?”
- (2) “જો તું હિંમત નહિ હારે, તો તું જે ધારીશ તે કરી શકીશ.”
- (3) “અરે ! હું વિશ્વવિક્રમ સ્થાપીશ.”

3. નીચેનાં કારણો આપો :

(1) વોલ્ટરે વિશ્વવિક્રમ સ્થાપવાનો નિશ્ચય કર્યો, કારણ કે...

(2) દાક્તરો પણ મોંમાં આંગળા નાખી ગયા. કારણ કે...

4. જેમાં 'રેફ' આવતો હોય તેવા નવ શબ્દો પાઠમાંથી શોધીને લખો અને તેનું ઉચ્ચારણ કરો :

ઉદાહરણ : કલિપર્સ

5. નીચેના શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો લખો :

(1) મહેનત : _____ (2) કૂદકો : _____ (3) સ્પર્ધા : _____

(4) શ્રદ્ધા : _____ (5) દોસ્ત : _____ (6) વિશ્વ : _____

6. નીચેના શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો લખો :

(1) હાજર × _____ (2) આશા × _____ (3) પહેલો × _____

(4) જીત × _____ (5) સક્રિય × _____ (6) મૂંગા × _____

7. નીચેના શબ્દોની સાચી જોડણી લખો :

(1) જીંદગીભર : _____ (2) શ્રદ્ધા : _____ (3) હરિફાઈ : _____

(4) સેન્ટીમીટર : _____ (5) સિધ્ધાંત : _____ (6) અદ્ભૂત : _____

8. નીચેના ફકરામાં યોગ્ય વિરામચિહ્નો મૂકી સુવાચ્ય અક્ષરે તમારી નોટબુકમાં લખો :

વોલ્ટરે કહ્યું મેં એને કહ્યું કે તમે મૂંઝાશો નહિ ગભરાશો નહિ સહેજે હિંમત હારશો નહિ આજ ભલે તમે ચાલી શકતા ન હો પણ એક દિવસ આપણો જરૂર ઊંચામાં ઊંચા કૂદકા લગાવી શકીશું

9. નીચેની ખાલી જગ્યામાં યોગ્ય સર્વનામ મૂકો :

(1) રાકેશ આવ્યો છે. _____ કહો કે કશું બોલે નહિ. (એણે, એને)

(2) મનોજ, ધીરજ અને રેખા ભણે છે. _____ કાલે પરીક્ષા આપશે. (બધા, બધાં)

(3) રોશની મારી બહેન છે. _____ વાંચવાની રીત મને ગમે છે. (તેની, તેણી)

10. નીચે આપેલા શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો :

સહેજ, સ્નાયુ, સ્પર્ધા, સક્રિય, સત્તા

(1) _____ (2) _____ (3) _____

(4) _____ (5) _____

પ્રવૃત્તિ

- વિશ્વ વિકલાંગ દિન અને લૂઈ બ્રેઈલના જન્મદિનની ઉજવણી કરો.
- “જે હિંમત ન હારે તે ધારે તે કામ કરી શકે” આ વિધાનને અનુરૂપ તમે જાણતા હોવ, સાંભળેલ હોય, વાંચેલો હોય તેવો પ્રસંગ કે કાવ્ય લખો.

